

of „verklaren“
urs verlengde
Windelband,
maal met die
neer hij zijn
leerboek. Wie
le maakt zich
vrees, dat wij
het belachelijk
wetenschappe-
handelen, als
handleidingen,
van te willen
waag ik het,
tel van som-
dankbaar zijn
enschappelijke
jds, maar die
om ons volk
le dat contact

K. S.

UNST

anna Oterdahl,
nhoff, Amster-

a typeerende
bepaald soort
„Bever leze-
waardemeter
mand bij het
gave den uit-
aardig uit!“
veel aandacht
de gevallen
een goed- of
van de be-

van Jeanna
ingenaaid is
schilderij
de sfeer van
kleuren staat
sje van den
den achter-
ereboom-rijst
erwacht na
ten wordt in
en, toen hun
Helga Wil-
ft, vanaf het
r pleegvader
ar het geluk
rechtschapen
goed voor het
en liefde.
schoenmaker
ints heeft hij
handige men-
Jacobs zwak
on geestig is
erkplaats, als
laarzen komt
den drempel
idig weet hij

ijke aanvallen
llen, die zich
d van kiesch-
gheid, zoodat
hekelichten

Trigland heeft

kerkeraad in
l's satire, is
el echter het
nde". Mocht
ng van Trig-
an komt men
de volgende
Trigland be-

nts Grieken
oet verdriet",
geen spoor.

uit de 11de
kol":

entje,

h, am

aentje,

dat

aat.

laatste regels

ntje, daar ge-

Jacob een oud boekje voor den neus te leggen, dat hij eens op een verkooping heeft gekocht.

„Hij doorbladerde het boek en sloeg het hier en daar op, las een regel hier en daar, en vergat dat leer geld kostte. Hij vergat ook den ouden man, tot dat hij een bescheiden gekuch hoorde, en ineens begreep dat hij niet alleen was.

— Neem de laarzen maar mee, zei hij, met een half oog opkijkend. — Ze staan bij de deur.

Niklas van Vallen verdween zoo vlug hij maar kon, bevreesd dat de ander spijt zou krijgen. Hij grinnikte toen hij buiten stond, en spuugde tevreden een heel eind voor zich uit.

Nadat hij met de schrandere Johanna getrouwd is, behoeft niemand hem meer zooiets te leveren!

Hoe het kind tusschen deze twee menschen opgroeit en tenslotte de liefde van haar pleegmoeder wint, vertelt de schrijfster ons in een helderen, klaren stijl, die het geheim schijnt te zijn van de Skandinavische literatuur. Het is dezelfde taal, zoo natuurlijk en eenvoudig als water, zoo zonder eenige gemaaktheid of verwrongenheid, die men vindt in sommige boeken van Selma Lagerlöf. Jeanna Oterdahl lanceert geen sentimentaliteiten over een „onbegrepen kind“, ze teekent den groei van een levend klein mensch, dat gesteund wordt door iemand die haar „het ééne noodige“ leert zien.

Gemakkelijk heeft Helga Wilhelmina het niet, vooral niet als ze „Mina“ wordt op Sörängen, en als duizendpoot moet draven van vroeg tot laat voor de luie boerin. Dat is een harde leerschool voor Jacobs pleegdochtertje. Maar tenslotte wordt het beter, als ze bij de oude moeder van den boer in het bosch mag blijven, en de hulpbehoevende vrouw verzorgt tot deze sterft. Hoe fijn en natuurlijk teekent de schrijfster de indrukken, die het kind krijgt bij het sterven van grootje Marta Lisa. Het oudje is heel den dag al wat vreemd en onrustig geweest. „Ik heb een jongetje gehad dat ik verloren heb“, zegt ze af en toe, „het is wonderlijk, maar hij staat mij vandaag telkens zoo levendig voor den geest. Hij heette Jon...“

Ze herhaalt dat dien dag telkens, tot bevreemding van het kind. „Hij heette Jon, hij was zoo lief...“

Als Helga Wilhelmina grootmoeder 's avonds in de bedstede heeft geholpen, en in het donker zit te neuriën, wordt het wonderlijk stil.

„Grootmoeder!“ Onrustig raakte zij de oude vrouw aan. Haar handen voelden koud aan, maar dat waren zij altijd. Zij tilde een der handen op en de hand viel slap en zwaar op het dek terug.

— Ademde zij niet? Ja? Neen! Neen, zij ademde niet, ook haar hart sloeg niet — — was dat de dood?

— Grootmoeder! Grootmoeder!

Ja, dat was de dood. Was het niet vreeslijker dan zoo, niet erger, alleen zoo maar inslapen... Nader mijn God tot U, nader tot U — —

Plotseling voelde Helga een ijsskoude rilling van haar nek tot haar hielen. Grootmoeder was dood, en zij was alleen in de hut met een lijk. Zij vloog op, rende naar de deur, rukte de deur open en stormde naar buiten. Zij moest bij een mensch zien te komen, een levend mensch, dat ademhaalde, met een kloppend hart en warme handen.

De schrijfster van „Inger Skram“, dat prachtig-gave verhaal van een vrouwenleven, heeft ons in „Helga Wilhelmina“ een aanwinst voor onze boekenkast gegeven. Onze groote meisjes zullen aan dit boek meer hebben dan aan de banaliteiten van Cissy van Marxveldt en consorten.

M. Gr. GILHUIS—SMITSKAMP.

noemd, was de brouwerij „t'Haentje“, in eigendom toebehoorend aan Pieter Evertsz. Hulft. Deze heer had, zooals blijkt uit een missive, gedateerd Januari 1621, van Trigland aan de Schepenen van Amsterdam, den predikant beschuldigd van niet minder dan openbare dronkenschap.

Toen het gerucht de stad begon door te dringen, was Trigland, vergezeld van een der ouderlingen, Hulft gaan opzoeken, had hem duidelijk aangetoond, dat zijn „calumnije“ valsche was en hem verzocht, zich voortaan te willen wachten voor het uitstrooien van dergelijke praatjes.

Maar dit bezoek had geen resultaat. De brouwer had niet willen erkennen, dat hij gelasterd had, en had zelfs op zich genomen een getuige bij te brengen tot staving van zijn woorden.

Dat deze belofte een uitvlucht was, bleek reeds daaruit, dat Pieter Evertsz. Hulft zich den naam van dien getuige niet wist te herinneren, iets, wat op zichzelf reeds bijna ondenkbaar was, en wat nog minder waarschijnlijk werd, toen Trigland meer dan eens door een zijner ouderlingen en ten slotte ook nog door twee vroede mannen naar den „getuige“ liet informeren, doch steeds met een kluitje in het riet werd gestuurd.

Ten slotte wendde Trigland zich nu tot de schepenen en aldus in het nauw gedreven, bracht de brouwer eindelijk zijn getuigen bij, wier getuigenis echter lang niet voldoende was en waaruit hoogstens bleek, dat het s'cheen, alsof Trigland beschonken was geweest. We kunnen veilig aannemen, dat het gerucht laster was.

Immers, bij geen der Remonstrantsche bestrij-

UIT DE HISTORIE

Calvijn over zijn aanklager Caroli.

In Februari 1537 schreef Calvijn aan den predikant Megander in Bern een uitvoerigen brief over de kwestie met Caroli, Gereformeerde predikant te Lausanne, die hem aanklaagde wegens onrecht-zinnigheid. Calvijn schreef als volgt:

„Ik denk dat het reeds bekend genoeg is, welke streck Caroli dezer dagen tegen ons heeft uitgehaald. Hij heeft een manier verzonnen, dat men toch voor de gestorvenen bidden mag, niet om hen van de zonden te verlossen, maar daárvóór, dat zij spoedig zullen opstaan. Een zeer gewichtige kwestie voorwaar, juist nu, nu wij ernstige moeilijkheden genoeg hebben! Maar de eierzuchtige mensch wil zich door iets nieuws bij het volk populair maken. Alsof dit wat nieuws ware. Het is reeds lang geleden door verscheidene schrijvers geopperd. Toch maakt hij brutaalweg aanspraak op den roem, dat hij dit heeft uitgevonden, waardoor hij duidelijk toont, waar het hem om te doen was, toen hij dit dogma uitsprak. Maar zelfs wanneer we hem den valschen roem, dien hij begeert, laten behouden, wat bereikt hij daarmee, daar het toch klaar te bewijzen is, dat zijn vinding niet alleen zeldzaam en onhoudbaar, doch ook zelfs bepaald dom is. Ik maak mij sterk, dat te kunnen doen.

Geheel afgezien van de kwestie of hij gelijk heeft met zijn leer, zooals hij die uiteenzette, kan men hem toch niet vrijspreken van groote boosheid en onredelijkheid. Zoolang Viret bij hem was, sprak hij geen woord over deze kwestie. Viret komt bij ons op bezoek en dadelijk breekt het los! 't Is toch duidelijk, dat Caroli de afwezigheid van zijn collega afgewacht had om de rust der kerk te verstoren.

Daarbij komt nog, dat, volgens uw voorstel, door het besluit van alle broeders tezamen was vastgesteld, dat niemand iets dat tot nu toe niet gehoord was en dat niet gewoon was, voor het volk zou brengen zonder overleg, met „mehreren Kollegen“. Gij weet, hoe juist en hoe waardevol dat is tot bescherming van de eenigheid der leer. Door dit besluit achtten wij onze kerken het beste beschut voor het gevaar van oneenigheid.

Hij werpt echter dit geheele besluit overhoop, zonder er in 'tminste notitie van te nemen, hoe hij door zijn onbedachtzaamheid het Rijk van Christus schade doet. Al heeft hij tot nu toe geleefd niet alleen zonder wet, maar ook zonder verstand, nu moest hij dan toch een ander leven leiden.

Maar o, welk een manier om een zaak te behandelen? 't Is nooit onbeschaamder gehoord.

Daarmee werd het wel duidelijk, dat het hem te doen was om ons te bestrijden. Zoo groot was de opwinding van zijn hersens, zoo wild zijn geschreeuw, zoo bitter waren zijn woorden.

Eerst reisde Viret weer naar huis. Daar deze echter niets bereikte, snelde ik er heen volgens den wensch der broeders.

Brutaal sloeg Caroli het voorstel af om voor uw afgevaardigden over zijn doen rekenschap af te leggen. Toen wij ons best deden om hem daartoe over te halen, zag hij dat als een valsche complot om hem te doen vallen. Hoewel het toch boven allen twijfel verheven was, dat ik niet de geringste

1) R. Schwarz, Johannes Calvina Lebenswerk in seinen Briefen, I, blz. 23.

ders van Trigland vinden we ook maar een herinnering daaraan. Dat geeft veel te denken, aangezien men in die veelbewogen dagen er heusch niet voor schroomde den tegenstander te treffen met argumenten van zeer persoonlijke aard. Trigland zelf gaat daarin ook niet geheel vrijuit. Maar noch Ufftenbogaert in zijn antwoord op Trigland's reeds genoemde „Vriendelijke Vermaninghe“, noch Dwinglo in zijn anders lang niet malsche „Grouwel der Verwoesting“ zinspelen met een enkel woord op Trigland's vermeende dronkenschap. Trouwens, wanneer er iets van aan was geweest, dan zou Hans van Soest, die in deze zaak voor den beschuldigde Hulft moest aanspreken, er naderhand wel niet over hebben gezwezen. Naderhand: want aanvankelijk schijnt deze koopman tot de naaste vrienden van Trigland te hebben behoord. Toen Trigland ter Synode naar Dordt getogen was, schreef hij vandaar een brief aan Van Soest. Maar later veranderde deze verhouding. In 1625 schijnen er te Amsterdam bijzonder veel faillissementen voorgekomen te zijn. Ook Hans van Soest faillieerde en blijkbaar niet zonder verdenking van fraude. Hij werd n.l. ter verantwoording geroepen voor den Kerkeraad, iets waarin Trigland zeker de hand had, gezien zijn positie in dit lichaam.

Niettegenstaande dit alles, is Vondel nimmer opgehouden, Trigland met dit geval te bestoken en „t'Kalkoensche Haentje“ bleef zijn meest geliefde aanduiding voor den leider van den Amsterdamschen Kerkeraad. In de reeds genoemde „Rom-melpot“ van 1626/7 — de zaak, waarop dit gedicht

vijschap tegen hem had, en Farel en Viret alleen tegen hem waren om zijn onreine zeden. Viret weerlegde zijn beschuldigingen van vijschap zóó, dat hij op dit punt niets meer te zeggen had.

Om ons nu toch te overmannen beschuldigde hij ons allen tezamen van Arianisme. (In den Catechismus van Farel kwamen de woorden „Drie-eenheid“ en „Persoon“ niet voor. Opzettelijk had Farel deze weggelaten met het oog op zijn eenvoudige lezers, niet omdat hij het niet met de geloofsbelijdenis der oude kerk eens was. Doch hier greep de laster aan. Zie Doumergue, Calvijn in het strijdperk, blz. 218.) Ik stond direct op en las de belijdenis uit onzen Catechismus voor, die in het officiële schrijven aan uw college geciteerd is. Hij was echter daarmee niet tevreden, maar verklaarde, dat hij ons voor verdacht hield, zoolang wij niet de geloofsbelijdenis van Athanasius onderteekend hadden.

Ik antwoordde, dat het mijn gewoonte was niets anders voor Gods Woord te rekenen, dan wat werkelijk zoo gewichtig was.

Nu moest ik de woede van het monster leeren kennen. Op tragischen toon riep hij: dat is een woord, onwaardig voor een Christen!

De afgevaardigden zeiden, dat noodzakelijk een synode moest gehouden worden om deze dingen te bespreken en namen op zich, daartoe de noodige stappen te doen. Ik kan niet in woorden beschrijven en gij kunt het u niet voorstellen, welk gevaar er voor de kerk dreigt, wanneer men dit nog langer uitstelt.

Wij meenden daarom niet te mogen wachten tot de afgevaardigden hun belofte hielden, maar we achtten het beter, deze zaak naar u en uw collega's te verwijzen. In dezen zin werd een officieel schrijven aan uw college gericht. Ik wil u, beste broeder, die in deze zaak den meesten invloed heeft, en naar uw bekwaamheid voor de anderen kunt meehelpen, in 't bijzonder vragen, dat u deze zaak ernstig wilt behartigen.

Gij kunt niet gelooven, hoe zeer door dezen eenen slag de fundamenteen worden beroerd, daar de onwetenden nu hooren, dat wij het niet eens zijn in de leer en het is vast, dat spoedig nog erger volgt als wij niet ons bezinnen op heeling van de breuk. Reeds moesten eenigen van ons hooren, dat zij bedriegers zijn, omdat zij de voorbede voor de dooden niet met stilzwijgen voorbijgingen, maar bepaald bestreden.

Reeds wordt ons door de boeren voorgehouden, dat wij het maar eerst onder elkander eens moesten worden, eer wij probeerden anderen voor onze meening te winnen. Reken nu zelf maar uit, wat ons na zulk een voorspel nog te wachten staat. De schandvlek, die deze lasteraar ons aanwreef, mag niet langer op ons blijven, opdat niet tegelijk het gansche Evangelie door den smaad der goddeloozen nedergeworpen wordt. Er moet daarom voor gezorgd worden, dat alle Fransche sprekende predikanten, die op het gebied uwer republiek wonen, bijeengeroepen worden in een synode, opdat deze kwesties kunnen opgelost worden. En wel zoo spoedig mogelijk; als 'teenigszins kan nog vóór Paschen. Er zijn namelijk nog allerlei dingen, die nog voor Paschen moesten besproken worden. Wij hooren namelijk, dat eenigen fluisteren over zoo iets als een lichaam van Christus dat brood zou worden. Zulke vrijpostigheid moet men bijtijds tegengaan...“

Tot zoover den brief van Calvijn.

Hij greep zijn beschuldiger hard aan.

Terwille van de waarheid. Terwille van het werk der Reformatie, dat hier zeer ernstig bedreigd werd. Terwille van de eenheid aller Christ-

slaat duurde van Mei 1626 tot October '27 — vinden we dien naam voor de eerste maal.

Op dit hekelicht, dat meer toespelingen op Amsterdamsche predikanten bevat, zullen wij nog wel eens terug komen. Nu alleen het volgende er over. De Amsterdamsche predikanten worden er alle in voorgesteld als hanen, die een medehaan uit het hok — i.e. het consistorie — verdrijven en „uitpikken“. De naam van den uitgedrevene was Cornelis Hanecop, en dit was een gereede aanleiding tot de metafoor.

Waarom dan Trigland juist „t'kalkoensche haentje“ werd genoemd?

Waarschijnlijk om twee redenen. Wanneer we de portretten van Trigland — 't zijn er niet veel — bezien, dan blijkt hij geweest te zijn een tamelijk forsche gebouwd man, met een eer grof, dan fijn-besneden gelaat. Dit gelaat schijnt geweest te zijn van een opvallend roode kleur („dat zoo bloost om zijne kam“) en dit, gecombineerd met het lasterpraatje van Hulft, was voor Vondel aanleiding tot het vinden van bedoelden bijnaam.

Daarbij moet echter nog op iets anders worden gelet.

't Is bekend, dat kalkoenen, vooral de hanen, bijzonder vechtilustig zijn en hun toorn door ooverdoovend gekrijsch lucht geven. Werkelijk had Trigland een militante natuur en al was hij te geleerd en te beheerscht om van den kansel te „donderen“, zooals men dat toen gaarne noemde, Vondel schoor ze alle over één kam.

Zaandam.

SJ. P. DE JONG.